

kansanpuistoon ja E. Öhman Pihlajasaaren kansanpuistoon. Samalla määriteltiin tarkemmin mainittujen kaitsijoiden valvontaan uskotut alueet.

Lautakunnan käyttövarat. V:n 1934 käyttövaroista myönnettiin ¹⁾ Korkeasaaren vesijohtoverkoston korjauskustannuksiin 13,600 markkaa.

V:n 1935 käyttövaroista myönnettiin seuraavat määrärahat:

Pihlajasaaren puhelinkaapelin korjauskustannusten maksamiseen 1,628 markkaa ²⁾;

hyppyradan rakentamiseksi Kumpulan siirtolapuutarhaan 1,500 markkaa ³⁾;

tapaturmakorvauksen suorittamiseksi puistosiiwooja O. Kankaiselle 270: 55 markkaa ⁴⁾;

Korkeasaaren leijonalinnan avajaistilaisuudessa kutsuvieraille tarjotun kahvin maksamiseksi ravintoloitsija G. Björkqvistille 324 markkaa ⁵⁾; sekä sairassavun suorittamiseksi Eläintarhan urheilukentän yövartijalle O. Aalolle 600 markkaa ⁶⁾.

Esityksiä kaupunginhallitukselle tehtiin m.m. asioista, jotka koskivat: auto- ja moottoripyöräkilpailujen järjestämistä Eläintarhassa toukokuun 12 p:nä ⁷⁾, eräiden eläimien lahjoittamista New Yorkin Prospect puiston eläintarhalle ⁸⁾ ja hiihtomäen rakentamista Herttoniemeen ⁹⁾.

Lausuntoja annettiin kaupunginhallitukselle m. m. asioista, jotka koskivat: alueen varaamista naisten urheilukenttää varten ¹⁰⁾, töiden järjestämistä vapautuneille vangeille ¹¹⁾ ja ratsastustien rakentamista Nordenskiöldinkadulta Haagan kauppalan pohjoisosaan ¹²⁾.

9. Erinäisten kiinteistölautakunnan alaisten viranhaltijain toimintakertomukset.

Kiinteistötoimiston maatalousosaston kertomus v:lta 1935 sisälsi seuraavaa:

Järjestely ja tehtävät. Maatalousosasto hoiti kuten ennenkin kiinteistölautakunnan ja sen maatalousjaoston alaisena ja kiinteistötoimiston osastona Helsingin pitäjässä ja Oulunkylän kunnassa olevat kaupungin varsinaiset maanviljelystilat sekä valvoi mainitussa kunnassa ja Haagan kauppalassa olevia erinäisiä vuokralle annettuja tiloja ja tiluksia. Lisäksi kuuluivat osaston hoitoon kaupungin omistamat kaupunkiin yhdistetyllä alueella ja Kulosaaren kunnassa olevat metsät, mikäli niitä ei ollut erikoisesti uskottu toisten kaupungin laitosten hoitoon. Sitä paitsi kuului osaston tehtäviin osaston hoidossa olevien sorakuoppien ja laitumien sekä osittain myöskin kalastuksen ja jäidenoton valvonta.

Virkailijat. Osaston vakinaisina viranhaltijoina olivat edelleen kaupunginagronoomi A. J. Tamminen, kaupunginagronoomin apulainen T. Toukomaan ja metsänvartija A. Sireeni. Sopimuspalkkaisena virkailijana toimi edelleen metsänhoitaja E. A. Sammallahti.

Toiminta. Osaston toimintaa johti, kuten ennenkin, Pukinmäessä oleva toimisto, jonka virallinen vastaanottoaika oli klo 9—10. Toimistossa pidettiin pientä käteiskassaa, josta maksettiin palkat.

¹⁾ Kiint. lautak. 7 p. tammik. 56 §. — ²⁾ S:n 11 p. kesäk. 711 §. — ³⁾ S:n 5 p. elok. 888 §. — ⁴⁾ S:n 26 p. elok. 950 §. — ⁵⁾ S:n 16 p. syysk. 1,030 §. — ⁶⁾ S:n 28 p. lokak. 1,215 §. — ⁷⁾ S:n 8 p. huhtik. 382 §. — ⁸⁾ S:n 14 p. lokak. 1,150 §. — ⁹⁾ S:n 4 p. marrask. 1,240 §. — ¹⁰⁾ S:n 7 p. tammik. 54 §. — ¹¹⁾ S:n 15 p. huhtik. 427 § 26 p. kesäk. 769 § ja 2 p. syysk. 965 § ja 21 p. lokak. 1,172 §. — ¹²⁾ S:n 26 p. elok. 949 §.

Maatilat. Aktiebolaget Botby osakeyhtiön toiminta lopetettiin kertomusvuoden maaliskuun viimeisenä päivänä, minkä jälkeen maatalousosasto hoiti yhtiön entistä maaomaisuutta, Puodinkylän tilaa, kuitenkin vuoden loppuun sikäli erillään muista osaston hoidossa olevista maataloista, että Puodinkylän tilat pidettiin kokonaan erillisesti. Aktiebolaget parkstad Vanda puistokylä osakeyhtiön maaomaisuus, jonka pääosana on Puistolassa oleva Fallkullan tila, on edelleen ollut mainitun yhtiön hoidossa, ollen kuitenkin kertomusvuonna tehty päätös kyseisen maaomaisuuden siirtämisestä maatalousosaston hoitoon v:n 1936 alusta. Maatalousosaston kertomusvuonna hoitamien ja sen valvonnan alaisina olevien tilain ja tilusryhmäin nimet ja viljelysalat olivat seuraavat:

Tilan nimi.	Omassa viljelyksessä, ha.	Omallalla väellä, ha.	Tilapäisesti vuokralle annettua, ha.	Varsinaisia vuokra-alueita, ha.	Yhteensä, ha.
Tuomarinkylä	333.91	2.42	—	21.07	357.40
Pukinmäki ja Oulunkylä ..	281.74	2.43	6.80	155.25	446.22
Tali	104.68	0.86	1.09	7.74	114.37
Tomtbacka	183.50	1.50	—	—	185.00
Tuurholma	—	—	—	17.50	17.50
Herttoniemi	—	—	—	159.00	159.00
Puodinkylä, palstat	—	—	—	114.87	114.87
Viikinmäki	—	—	—	51.00	51.00
Kaarela	—	—	—	98.50	98.50
Korpas	—	—	—	16.40	16.40
Yhteensä	903.83	7.21	7.89	641.33	1,560.26

Kun Herttoniemen tilasta jäi vuokraamatta melkoinen osa niin viljeltiin osa näistä pelloista muilta tiloilta käsin. Edellä olevassa tilastossa on tämän takia 41 ha Herttoniemen peltoja laskettu Pukinmäen pelloiksi.

Viljelysjärjestelmät. Omassa viljelyksessä olevia pelto-aloja ¹⁾ viljeltiin seuraavasti:

	Tuomarin- kylässä.		Pukinmäessä ja Oulunkylässä.		Talissa.		Tomtbackassa.		Yhteensä.	
	ha.	%.	ha.	%.	ha.	%.	ha.	%.	ha.	%.
Kesantona	24.4	7.3	22.4	9.3	8.7	8.3	14.0	7.6	69.5	8.1
Rukiilla	19.4	5.8	6.6	2.8	8.8	8.4	5.5	3.0	40.3	4.7
Syysvehnällä ..	14.1	4.2	10.7	4.5	—	—	—	—	24.8	2.9
Kevätvehnällä ..	9.7	2.9	6.2	2.6	—	—	7.9	4.3	23.8	2.8
Ohralla	16.8	5.0	17.1	7.1	2.3	2.2	8.2	4.5	44.4	5.1
Kauralla	87.1	26.1	35.0	14.5	31.0	29.6	45.5	24.8	198.6	23.0
Perunalla	13.6	4.1	18.8	7.8	10.2	9.7	7.6	4.1	50.2	5.8
Lantulla	1.9	0.6	1.0	0.4	1.2	1.2	—	—	4.1	0.5
Rehujuurikk. ...	0.8	0.2	1.0	0.4	—	—	—	—	1.8	0.2
Porkkanalla ...	—	—	—	—	0.4	0.4	—	—	0.4	0.0
Vihantarehulla ..	0.6	0.2	—	—	1.3	1.2	—	—	1.9	0.2
Heinällä	130.2	39.0	92.5	38.4	39.7	37.9	93.8	51.1	356.2	41.3
Laitumena	10.6	3.2	22.6	9.4	—	—	—	—	33.2	3.8
Siemenheinällä ..	4.7	1.4	5.1	2.1	1.1	1.1	—	—	10.9	1.3
Puutarhana	—	—	1.7	0.7	—	—	—	—	1.7	0.2
Herneellä	—	—	—	—	—	—	1.0	0.6	1.0	0.1
Yhteensä	333.9	100.0	240.7	100.0	104.7	100.0	183.5	100.0	¹⁾ 862.8	100.0

¹⁾ Tästä on jätetty pois Herttoniemen tilapäiset viljelykset.

Edelliseen vuoteen verraten oli peltojen käyttö prosenteissa eri viljelyskasvien tuotantoon nähden seuraava:

	Kesantona, %.	Syys- viljalla, %.	Kevät- viljalla, %.	Heinällä ja laitumena, %.	Perunalla, juurikas- veilla ja puutar- hana, %.	Vihanta- rehulla, %.
V. 1935	8.1	7.5	30.9	46.4	6.9	0.2
V. 1934 ¹⁾	8.3	10.4	29.6	44.2	7.4	0.1

Lannoitus. Eri lannoittimien käyttö oli seuraava:

Tilan nimi.	Karjan- lantaa, kuormaa.	Kaupunki- lantaa, kuormaa.	Turpeita ja multa, kuormaa.	Salpie- taria, kg.	Ammonium- sulfaattia, kg.	Superfos- faattia, kg.	Kalisuo- laa, 40 %, kg.
Tuomarinkylä	1,420	1,685	1,104	1,300	12,000	24,000	7,500
Pukinmäki ja Oulunk.	1,104	—	—	1,150	12,800	23,000	5,000
Tali	350	1,800	—	500	5,000	10,000	3,000
Tomtbacka	107	960	288	500	10,000	20,000	4,500
Yhteensä	2,981	4,445	1,392	3,450	39,800	77,000	20,000

Edellä mainittujen määrien lisäksi käytettiin Herttoniemessä 200 kg ammoniumsulfaattia ja 3,000 kg superfosfaattia.

Kylvöt. Kylvömäärät olivat seuraavat:

	Tuomarin- kylässä, kg.	Pukinmäessä ja Oulun- kylässä, kg.	Talissa, kg.	Tomt- backassa, kg.	Yhteensä, kg.
Ruista	3,335	4,138	1,235	1,090	9,798
Syysvehnää	550	3,150	—	1,400	5,100
Kevätvehnää	1,960	1,410	—	1,900	5,270
Ohraa	3,120	3,410	450	1,785	8,765
Kauraa	19,300	11,348	6,845	10,856	48,349
Herneitä	55	—	—	155	210
Perunoita	31,900	40,400	23,400	18,300	114,000
Vikkeriä	550	—	—	—	550
Apilansiementä	240	135	40	105	520
Timoteinsiementä ..	1,095	962.5	270	356	2,683.5
Lanttuja	30	5.5	10	—	45.5
Rehujuurikkaita	25	25	—	—	50

Tämän lisäksi kylvettiin Pukinmäessä jonkun verran keittiökasvinsiemeniä.

Sadot. Tärkeimpien viljelyskasvien sadot olivat seuraavat:

	Kaikkiaan				
	Tuomarin- kylässä, kg	Pukinmäessä ja Oulun- kylässä.	Talissa.	Tomt- backassa.	Kaikilla tiloilla.
Ruista	48,200	15,016	19,585	12,950	95,751
Syysvehnää »	48,180	24,086	—	—	72,266
Kevätvehnää »	20,385	9,428	—	13,837	43,650
Ohraa	33,140	34,579	5,553	20,885	94,157
Kauraa	199,500	62,094	42,188	69,925	373,707
Perunoita	133,212	231,812	147,084	90,100	602,208
Heinää	454,350	314,600	160,600	275,320	1,204,870
Apilansiementä ... »	—	—	—	186	186
Timoteinsiementä »	1,268	1,565	425	616	3,874
Lanttuja	590	617	925	—	2,132
Rehujuurikkaita »	670	531	—	—	1,201

¹⁾ Tomtbacka ei tällöin ollut mukana.

Hehtaaria kohden.					
	Tuomarinkylässä.	Pukinmäessä ja Oulunkylässä.	Talissa.	Tomtbackassa.	Kaikkilla tiloilla.
Ruista	kg 2,486	2,275	1,196	2,355	2,374
Syysvehnää »	3,429	2,251	—	—	2,920
Kevätvehnää .. »	2,112	1,521	—	1,752	1,838
Ohraa	» 1,973	2,022	2,414	2,547	2,121
Kauraa	» 2,289	1,774	1,361	1,539	1,882
Perunoita	» 9,759	12,344	14,463	11,855	11,996
Heinää	» 3,489	3,401	4,050	2,934	3,382
Lanttuja	» 19,240	37,020	45,490	—	31,510

Lisäksi saatiin Talissa porkkanoita jonkun verran, Pukinmäessä keittiökasveja, Herttoniemessä kauraa ja heinää sekä herneitä Tuomarinkylässä ja Tomtbackassa. Kauran joukossa oli muutamain paikoin virnaa.

Rehujuurikkaiden hehtaarisato oli kertomusvuonna Tuomarinkylässä 47,857 ja Pukinmäessä 31,860 kg, porkkanain Talissa 29,700 kg.

Työväki. Vakinaisen työväen lukumäärä oli kertomusvuonna seuraava:

Tila.	Työnjohtajia.		Muonamiehiä.		Naispalvelijoita.		Yhteensä.	
	1/1.	31/12.	1/1.	31/12.	1/1.	31/12.	1/1.	31/12.
Tuomarinkylässä	3	3	21	21	1	1	25	25
Pukinmäessä ja Oulunkylässä	4	4	13	13	3	3	20	20
Talissa	1	1	8	8	—	—	9	9
Tomtbackassa	1	1	8	11	—	—	9	12
Metsän hoidossa	1	1	—	1	—	—	1	2
Yhteensä	10	10	50	54	4	4	64	68

Vakinaisen väen lisäksi on kuten ennenkin pidetty päiväpalkkalaisia tarpeen mukaan.

Työpäiviä suoritettiin, työnjohto ja erinäiset urakkatyöt pois laskettuina, seuraavasti:

Tilan nimi.	Miehen työpäiviä yhteensä.	Naisen ja lapsen työpäiviä yhteensä.	Kaikki työpäivät miehen työpäiviksi muunnettuina. Kaikkiaan. Ha:a kohden	
Tuomarinkylä	9,370.0	3,307.5	11,575.0	34.4
Pukinmäki ja Oulunkylä ..	7,263.0	3,723.5	9,745.3	40.0
Tali	3,725.5	1,038.0	4,417.5	42.0
Tomtbacka	4,150.0	1,577.5	6,201.7	33.5
Yhteensä	24,508.5	9,646.5	1) 31,939.5	36.3

Hevosia oli vuoden alussa 68 ja vuoden lopussa 67. Eri tilain kesken hevoset jakautuivat seuraavasti:

Tilan nimi	Tammikuun 1 p:nä.	Joulukuun 31 p:nä.	
	Kaikkiaan.	Kaikkiaan.	100 ha:n peltoalaa kohden.
Tuomarinkylä	27	2) 30	8.0
Pukinmäki ja Oulunkylä ..	19	16	6.4
Tali	11	9	8.4
Tomtbacka	11	12	6.5
Yhteensä	68	2) 67	7.6

1) Todellisuudessa työpäiviä suoritettiin ha:a kohden vähemmän, sillä Herttoniemessä suoritettut työt on laskettu muiden tilain töiksi. — 2) Niistä 5 varsaa.

Hevospäivätöitä suoritettiin keskimäärin hevosta ja viljelyshehtaaria kohden:

Tilan nimi.	Yhteensä.	P ä i v i ä.	
		Hevosta kohden.	Vilj. ha:a kohden.
Tuomarinkylä	7,263.0	271.5	21.6
Pukinmäki ja Oulunkylä	4,106.0	256.6	16.4
Tali	1,741.5	193.5	16.3
Tomtbacka	3,016.5	274.2	16.3
Yhteensä 16,127.0		257.0	18.3

Hevospäivätyön kustannusta ei kertomusvuonna laskettu; edellisenä vuonna se oli 24: 73 markkaa.

Karjatalous. Karjan lukumäärä, rehunkäyttö ja tuotanto keskimäärin tarkastusvuonna käyvät ilmi seuraavasta:

	Lehmien luku.	Rekuyksi- köitä.	Maitoa, kg.	Rasva- %.	Rasvaa, kg.
Tuomarinkylä					
Koko karja	34.7	2,888	3,004	4.23	127.3
Säännölliset	28.0	2,607	3,029	4.24	128.5
Pukinmäki ja Oulunkylä					
Koko karja	41.5	2,932	3,899	3.97	154.8
Säännölliset	25.0	3,048	4,055	3.98	161.4

Eri rehulajien käyttö tarkastusvuonna oli kokonaismäärään verraten prosenteissa seuraava:

Rehulaji.	Tuomarinkylässä.	Pukinmäessä ja Oulunkylässä.
Öljykakkuja	7.5	8.6
Muuta ostettua väkirehua	2.9	3.3
Kotoista väkirehua	13.7	18.5
Heiniä	18.1	18.0
Olkia	3.7	6.4
Juurikasveja	15.1	7.2
Muuta tuoretta	6.4	8.5
Laidunta	32.6	29.5

Vuoden viimeisenä päivänä oli eläimiä:

Tilan nimi.	Sonneja.	Lehmiä.	Hiehoja, astutettuja. nuoria.		Vasikoita.	Kaik- kiaan.
Tuomarinkylä	1	30	3	1	4	39
Pukinmäki ja Oulunkylä ..	2	46	4	8	6	66
Yhteensä	3	76	7	9	10	105

Maito. Maidon käyttö oli seuraava:

	Tuomarinkylässä.		Pukinmäessä ja Oulunkylässä.		Yhteensä.	
	Litraa.	%.	Litraa.	%.	Litraa.	%.
Vasikoille	1,671	1.6	6,683	4.2	8,354	3.2
Muonaan	26,312	25.9	27,161	17.2	53,473	20.6
Eläkkeisiin	—	—	396	0.3	396	0.1
Käteismyyntiin	4,157	4.1	11,624	7.3	15,781	6.1
Tinkimaitona	61,456	60.5	84,399	53.4	145,855	56.1
Tukkumyyntiin	7,100	7.0	27,386	17.3	34,486	13.3
Mittatappio	962	0.9	519	0.3	1,481	0.6
Yhteensä	101,658	100.0	158,168	100.0	259,826	100.0

Maidon keskihinta oli kertomusvuonna 1: 58 markkaa, oltuaan edellisenä vuonna 1: 42 markkaa.

Sikatalous. Puheena olevan vuoden sikakanta ilmenee seuraavista luvuista:

	Tammik. 1 p:nä.	Synty- neitä.	Siirrettyjä.	Myytyjä.	Kuolleita.	Siirret- tyjä.	Jouluk. 31 p:nä.
Karjuja	2	—	—	—	—	—	2
Emakoita	31	—	5	5	—	—	31
Nuoria sikoja	48	—	153	139	5	5	52
Porsaita	73	494	—	283	76	153	55
Yhteensä	154	494	158	427	81	158	140

Irtaimiston kirjanpitoarvot olivat joulukuun 31 p:nä 1935 seuraavat:

	Kaikkiaan, Smk.	Viljeltyä har- koiden, Smk.
Toimisto	15,880: —	—
Tuomarinkylä	242,285: —	720: —
Pukinmäki ja Oulunkylä	224,905: —	900: —
Tali	97,460: —	914: —
Tomtbacka ¹⁾	113,835: —	615: —
Metsätalous	630: —	—
Kaikkiaan	694,995: —	773: —

Kameraalisen kirjanpidon mukaan oli kertomusvuoden aikana hanki-
tun irtaimiston ostohinta 76,385: 95 markkaa.

Varastot. Vuoden viimeisenä päivänä suoritettujen inventoimisen mukaan varastot olivat seuraavat:

	Smk.
Viljaa, rehua ja juurikasveja	977,905: 95
Eloja	240,400: —
Väkirehua	24,778: 40
Puutavaraa	38,673: 50
Paloöljyä y.m.s.	3,551: 50
Nahkaa ja vuotia	760: —
Rakennustarvikkeita	3,020: 50
Rautatavaraa	6,961: 50
Sekalaista	76,940: —
Yhteensä	1,372,991: 35

Kirjanpito ja taloudellinen tulos. Kameraalisen kirjanpidon mukaan oli-
vat tulot ja menot seuraavat:

Tulot.	Talousarvion mukaan, Smk.	Kirjain mukaan, Smk.
Tulot maatalousosaston hoitamista tiloista ..	3,701,325: —	3,944,049: —
Vuokralle annettujen tilojen vuokramaksut y.m.	286,000: —	292,202: 60
Yhteensä	3,987,325: —	4,236,251: 60

¹⁾ Tomtbackan tilan irtaimiston arvo oli tammikuun 1 p:nä 129,985 markkaa.

Menot.

	Talousarvion mukaan, Smk.	Kirjain mu- kaan, Smk.
Sääntöpalkkaiset virat	155,580: —	155,580: —
Tilapäistä työvoimaa	1,320,000: —	1,243,891: 15
Vuokra, toimiston, tilityserä	7,200: —	7,200: —
Lämpö »	1,000: —	1,000: —
Valaistus »	1,200: —	1,163: 80
Siivoaminen »	1,500: —	1,200: —
Puhtaanapito, nuohous	4,200: —	3,367: —
Kaluston hankinta	75,000: —	76,385: 95
» kunnossapito	80,000: —	79,648: 90
Tarverahat	11,000: —	6,618: 55
Lääkkeet ja sairaanhoitotarvikkeet	6,000: —	9,555: 60
Metsänhoito, metsänhoitaja	15,000: —	10,000: —
Tallit	310,000: —	245,413: 80
Navetat	425,000: —	381,416: 90
Maanviljelys	500,000: —	569,718: 70
Verot ja vakuutusmaksut	155,000: —	170,872: 90
Rakennukset	160,000: —	184,310: 80
Korot konttokuranttitilistä kaupunginkassaan	124,000: —	84,210: 65
Yhteensä 3,351,680: — ¹⁾		3,231,554: 70

Menoihin tuli vakinaisten menojen lisäksi 51,592: 35 markkaa vanhain saatavien, pääasiallisesti vuokrasaatavien, poistoja.

Ollen ylijäämä näin ollen 953,104: 55 markkaa ja kun kaupunginkassa sai maatalousosastolta 84,210: 65 markkaa korkoja, kaupunginkassa siis hyötyi maatalousosaston hoitamista tiloista kaikkiaan 1,037,315: 20 markkaa. Rasi-
tukseton tulos, ilman veroja y.m.s., oli 1,208,188: 10 markkaa.

Voitto- ja tappiotili oli seuraava:

Tilit.	Voitto, Smk.	Tilit.	Tappio, Smk.
Maanviljelys	928,682: 10	Sikala	3,388: 70
Karjatalous	91: 85	Rakennukset	147,355: 75
Puutarha	7,334: 40	Irtaimisto	208,352: 25
Metsätalous	151,098: 25	Puhdas tuotto ilman	
Vuokratalous	294,332: 65	korkoja	1,022,442: 55
Yhteensä 1,381,539: 25		Yhteensä 1,381,539: 25	

Kun edellä olevasta tappiosta vähennetään kaupunginkassan saamat korot, on kaupungin maatilojen puhdas tuotto 1,297,328: 60 markkaa. Kaupungin maatiloilta taloudellisen kirjanpidon mukaan saama hyöty, 1,022,442: 55 markkaa, vastaa 4 %:n korkoa 25,561,063: 75 markan suuruiselle pääomalle. Rasi-
tukseton puhdas tuotto oli 1,193,315: 45 markkaa, ilman metsiä 1,042,217: 20 markkaa, vastaten viimeksi mainittu 667: 98 markkaa peltohehtaarilta sekä vuokralle annetut että omassa viljelyksessä olevat pellot mukaan luettuina.

¹⁾ Laskelman ulkopuolelle on jätetty edustuskustannukset, 250 markkaa, ja maatalousosaston kirjanpidon uudelleen järjestelyyn käytetyt 4,397: 50 markkaa.

Kaupungingeodeetin antama toimintakertomus v:lta 1935 oli seuraavan sisältöinen:

Maanmittaus- ja kartastotöiden osaston henkilökunnan muodostivat kaupungingeodeetti, avustava kaupungingeodeetti, insinööri, kaksi vaakitsijaa, kaksi piirtäjää, joista toinen toimi pääasiallisesti kanslia-apulaisena ja arkistonhoitajana, kolme ylimääräistä piirtäjää ja vahtimestarin apulainen.

Kertomusvuoden aikana osasto suoritti seuraavat työt: 87 tontinmittausta tonttikarttoineen ja mittakirjoineen; 75 kivijalantarkastusta; 21 tonttirajan paalutusta; 57 jäljennöstä tonttikartasta ja mittakirjasta, joista 5 kaupungin tarpeisiin; 2 korkeusmäärittelyä; 272 otetta ja todistusta tonttikirjasta, joista 5 kaupungin tarpeisiin; 184 karttapiirrosta ja jäljennöstä, joista 113 kaupungin tarpeisiin; 23 tonttijakokarttaa selityksineen; 9 lausuntoa ja esitystä; sekä 22 kirjelmää.

Muusta toiminnasta mainittakoon seuraava:

Kaupungin ja sen ympäristön kiintopisteverkkoa täydennettiin pääasiallisesti itään päin, niin että pääkolmioverkko ulottui Malmin-, Mellun- ja Nord-sjönkylään sekä Villinkiin saakka. Yhteensä rakennettiin ja havaittiin kertomusvuoden kuluessa 34 uutta kolmio-, 179 monikulmio- ja 24 korkeuskiintopistettä. Näistä rakennettiin 4 kolmiopisteelle havaintojen suorittamiseksi tähystystornit. Lisäksi määrättiin merenkulkuhallitusta varten saaristossa 36 pisteen koordinaatit sekä Helsingin kaupungin että valtion koordinaattijärjestelmässä. Määrätyistä monikulmiopisteistä rakennettiin 58 Malminkylään ja Puistolaan, 80 Meilahteen ja XV kaupunginosaan, 19 VIII kaupunginosaan sekä 22 muualle kaupungin asemakaavoitetulle alueelle. Monikulmiomittausta varten mitattujen sivujen pituus oli yhteensä 32,520 m. Mitattujen tarkkavaakitusjonojen pituus oli n. 14 km.

Kartoitusta ja pintavaakitusta suoritettiin Kānalan kylässä 60.5 ha sekä Malmilla ja Puistolassa n. 81.5 ha. Kartoitusta suoritettiin Meilahdessa 110 ha, Taivallahdessa 8.5 ha, Pasilassa 2.5 ha ja Katajanokalla 15.5 ha. Täydennysmittauksia suoritettiin 5 korttelissa yhteensä n. 6.5 ha:n alueella sekä pinta-vaakitusta eri puolilla kaupunkia n. 18 ha:n alueella. Yhteensä kartoitettiin n. 285 ha ja vaakittiin n. 160 ha. Lisäksi toimitettiin eri puolilla kaupunkia ja sen ulkopuolella kaupungin omistamalla maalla pieniä kartoituksia ja vaakituksia sekä asemakaavan, vuokra-alueiden ja rakennusrajain paalutusta.

Sisätöinä suoritettiin v:n 1935 aikana m.m. uusien kiintopisteiden koordinaattien tasotuslaskut, piirrettiin Kānalan kylän n. 62 ha:n alueen kartat mittakaavassa 1 : 500 ja 1 : 2,000, Meilahden n. 110 ha:n suuruisen alueen kartat mittakaavaan 1 : 500 sekä samoin Malmin ja Puistolaa n. 81.5 ha:n alueesta. Edellisinä vuosina suoritettujen täydennysmittausten perusteella laadittiin kaupungin alueesta mittakaavassa 1 : 500 10 karttalehteä, jotka käsittivät 120 ha:n suuruisen alueen sekä suoritettiin 10 korttelin tonttimittojen järjestelylaskut. Lisäksi aloitettiin kertomusvuoden aikana tonttiterikarttojen piirtäminen sekä suoritettiin valmistavia töitä uuden kiinteistörekisterin laatimiseksi.

Kaupungingeodeetti osallistui kertomusvuoden aikana pidettyihin kolmi-vuotiskatselmuksiin ja oli kaupunginhallituksen määräyksestä kaupungin edustajana 8 maanmittaus- ja pakkolunastustoimituksessa.

Kunnallisten työväenasuntojen hoidosta v. 1935 annettu kertomus sisälsi seuraavaa:

Kertomusvuonna asuntojen lukumäärä pysyi muuttumattomana samoin kuin niiden vuokratkin.

Seuraavasta yhdistelmästä ilmenee kaikkien kunnallisten työväen-asuntojen huoneistojen ja huoneiden sekä niissä asuneiden henkilöiden lukumäärä v:n 1935 lopussa:

Asuntoryhmä.	Huoneistoja.	Huoneita.	Niissä asuvia kaikkiaan.	Henkilöitä huonetta kohden.
Hietaniemenkadun	66	77	223	2.9
Kirstinkadun	39	42	145	3.5
Somerontien	155	160	535	3.3
Kangasalan tien	239	240	828	3.5
Karstulantien	334	502	1,676	3.3
Sammattintien	48	72	203	2.8
Mäkelänkadun	87	174	444	2.6
Kaikki asunnot	968	1,267	4,054	3.2

Vastaava asukasluku v. 1934 oli 3,738 ja 3.0.

Menot ja tulot. Kertomusvuoden menosääntöön kunnallisia työväen-asuntoja varten merkityt määrärahat ja niiden käyttö ilmenee seuraavista numeroista:

Menoerä.	Määräraha talousarvion mukaan, Smk.	Kustannukset tilien mukaan, Smk.
Palkkaukset ¹⁾	²⁾ 140,640: —	140,640: —
Tilapäistä työvoimaa	25,200: —	25,200: —
Kesäloimasijaiset	3,375: —	3,375: —
Vuokra	³⁾ 81,620: —	81,620: —
Lämpö	6,560: —	3,807: 20
Valaistus	38,640: —	35,703: 80
Siivoaminen	1,100: —	922: 55
Vedenkulutus	144,430: —	154,840: 25
Puhtaanapito	137,400: —	134,010: 35
Kaluston kunnossapito	3,000: —	218: 60
Kasvatustoiminta	10,000: —	5,899: 15
Korjaukset	⁴⁾ 205,200: —	191,669: 90
Yhteensä	797,165: —	777,906: 80

Eri asuntoryhmien kesken kustannukset jakautuivat seuraavasti:

Asuntoryhmä.	Smk.	Asuntoryhmä.	Smk.
Hietaniemenkadun	73,950: —	Sammattintien	27,891: 40
Kirstinkadun	35,040: 55	Mäkelänkadun	166,071: 90
Somerontien	88,469: 55	Yhteensä	703,819: 90
Kangasalan tien	109,164: 85	Kerhotoiminta	61,066: 90
Karstulantien	203,231: 65	Lastenseimen vuokra ..	13,020: —
		Kaikkiaan	777,906: 80

¹⁾ Isännöitsijän palkka sekä muut yhteiset hallintokustannukset merkitään kiinteistötoimiston tilille eivätkä sisälly tähän yhdistelmään. — ²⁾ Tähän sisältyy vuoden varrella myönnetty lisämääräraha, 600 markkaa. — ³⁾ Tähän sisältyy kerhohuoneiston vuokramenoja 33,600 markkaa ja lastenseimen 13,020 markkaa. — ⁴⁾ Tämä määrä osoittaa vuosikulut ilman rakennusten ulkorajauksista johtuvia menoja; siihen sisältyy työläispalkkojen korottamiseen myönnetty määräraha 5,200 markkaa.

Vuokrasaatavia oli edellisestä vuodesta siirretty 86,067: 50 markkaa ja kertomusvuoden vuokrat arvioitiin 2,819,180 markaksi, joten talousarvioon merkittiin tuloja yhteensä 2,905,247: 50 markkaa. V:n 1935 kuluessa maksettiin edellisen vuoden saatavia 72,327: 50 markkaa. Todellisuudessa veloitettiin 2,961,172: 50 markkaa, mistä määrästä poistettiin 2,145 markkaa ja siirrettiin v:een 1936 26,735 markkaa; jällellä olevat 2,932,292: 50 markkaa maksettiin.

Kiihteistötoimiston kansanpuisto-osaston eri toiminta-aloihin jakautuva toimintakertomus v:lta 1935 sisälsi seuraavaa:

Urheilutoiminta. *Luistinradat.* Talvikautena 1934—35 kävi kaupungin omistamilla Käpylän luistinradalla n. 11,000 luistelijaa ja Vallilan luistinradalla n. 14,000, pienoistradoista olivat eniten käytännössä Runeberginkadun ja Neitsytpolun radat. Käpylän ja Vallilan ratoja luovutettiin määrääjain jääpallokilpailuihin. Yksityisten omistamista radoista Kaisaniemen suuren kentän, Pallokentän ja Kallion radoilla oli pikaluistelurata. Luistelukausi oli edellistä hieman edullisempi. Kaikki radat saatiin valmiiksi vuoden vaihteessa, mutta epävakainen sää pakotti kuitenkin sulkemaan ne muutamiksi päiviksi keskellä talvea; tällöin mainittakoon erikoisesti helmikuun 20—29 p:n välisenä aikana vallinnut suojasää. Maaliskuun 31 p:nä suljettiin radoista viimeisenä Väinämöisenkadun kentän rata. Kenttien käyttö oli sangen vilkasta, mutta vaikka talvisille jääpeleille, palloilulle ja kiekkoilulle koetettiinkin varata lisää harjoitusmahdollisuuksia, oli sittenkin puutetta sopivista jääpelialueista. Koululaisluistelu oli edelleen maksutonta kaikilla yksityisilläkin radoilla. Tarkempi selostus tästä sekä kertomusvuonna kaupungissa olleista luistinradoista y.m. niitä koskevista asioista on esitettyinä saman vuoden urheilulautakunnan kertomuksessa ¹⁾.

Hiihto- ja kelkkamäet. Myöhäisen lumentulon vuoksi saatiin hiihto- ja kelkkamäet valmiiksi vasta tammikuun 20 p:n seuduilla ja tällöin todettiin, että hiihtoharrastus oli helsinkiläisten keskuudessa suuri, sekä myöskin varusteiden entisestään parantuneen.

Hyppyri- eli hiihtomäkiä oli edelleen neljä, nimittäin Alppilassa, Meilahdessa, Käpylässä ja Helsinginkadun varrella. Niistä käytettiin eniten Käpylän ja Helsinginkadun mäkiä, Alppilan mäen jäädessä vähimmälle, koska pojilla uusien mäkien valmistuttua ei enää ollut halua käyttää sitä syystä että uudet pienoismäet, vaikkakin niissä saattoi tehdä vain n. 15 m:n pituisia hyppyjä, olivat ajan hyppytyyliä vastaavammat. Helsinginkadun mäkeä käytettiin kaikkein runsaimmin, ehkä osaksi siitä syystä että se sijaitsee sangen lähellä asutuskeskustaa, käyden siellä melkein joka päivä n. 50 poikaa mäkeä laske-massa. Pääkaupungin varttuneemmat mäenlaskijat, jotka jo vuosia ovat odottaneet luvassa olevan ajanmukaisen hiihtomäen valmistumista kävivät usein sunnuntaisin harjoittelemassa Hyvinkään hiihtomäessä, jossa voi tehdä n. 40 m:n pituisia hyppyjä. Urheilulautakunta ehdotti tilanteen auttamiseksi syksyllä 1935 kaupunginhallitukselle, että Herttoniemeen, aikaisemmin hiihtokeskusta varten varatulle paikalle, rakennettaisiin jo kertomusvuonna n. 35 m:n pituisia hyppyjä kehittävä mäki, mikä asia saikin suotuisan ratkaisun, sillä mäkeä alettiin rakentaa marras- joulukuun vaihteessa ja oletettiin sen valmistuvan tammikuun puolivälissä 1936.

¹⁾ Ks. tämän kert. s. 185*.

Kelkkamäkiä oli kaupungissa kaikkiaan 23 eli seuraavat: Kaisaniemen puistikossa kolme, Lapinlahdenkadun, Tehtaankadun, Nervanderinkadun ja Runeberginkadun varrella, Katajanokalla, Suomenlinnassa, Sepänkadun, Tokankadun, Hesperiankadun, Suvannontien, Hauhontien, Castréninkadun ja Kangasalantien varrella, Pasilassa Maistraatinkadun varrella sekä Kallion ja Haapaniemen kentillä kussakin näistä paikoista yksi sekä Kaivopuistossa samoin kuin Siltavuorenrannalla kaksi.

Urheilukentät. Urheilukenttien korjauksista ja kunnossapidosta huolehtivat yleisten töiden lautakunnan alaiset rakennustoimiston talo- ja katurakennusosastot kuuluen kenttien hallinta ja hoito kuitenkin toimiston kansanpuisto-osastolle. Kenttien lukumäärä oli sama kuin ennen. Huomattavimmista kertomusvuonna suoritetuista kenttäkorjauksista ja uudistuksista mainittakoon seuraavat: Eläintarhan kentälle järjestettiin ulkovalaistus, joka kuitenkin tuli liian heikoksi, ja kentän länsipuolella tasoitettiin alue moukarinheittoa varten varustaen heittoympyrä sääntöjen mukaisella panssariverkolla, joka kilpailujen ajaksi siirretään turvallisuussyistä itse kentälle. Kallion kentän vesijohtoverkostoa laajennettiin. Ahkerasti pesäpallokilpailuihin käytettävä Haapaniemen kenttä varustettiin irroitettavilla pylväillä, joihin mukavasti voi kiinnittää köydet yleisön eristämiseksi. Käpylän kentälle rakennettiin tarkoituksenmukaiset vesiklosetti- ja suihkulaitteet sekä kalustovaja ja lisävesiposteja. Annalan kentälle rakennettiin pukusuoja ja 110 m:n pituinen juoksurata. Väinämöisenkadun kentälle rakennettiin tammikuun lopussa pieni pukusuoja. Hesperian pesäpallokentän pukusuojaan rakennettiin suihkulaitteet sekä itse kentälle saman malliset eristyspylväät kuin Haapaniemen kentälle. Kampin kentällä tasoitettiin alue jääkiekkoilua varten.

Urheilukentät avattiin huhtikuun 20 p:nä, Haapaniemen kenttä kuitenkin jo huhtikuun 14 p:nä. Kenttien sulkeminen tapahtui lokakuun 31 p:nä. Kenttien käytön saattoi havaita kasvaneen, mihin osaksi on vaikuttanut yhä laajeneva urheiluharrastus samoin kuin myöskin se, että kenttäolot tarpeellisten parannusten jälkeen ovat luoneet entistä edullisempia harjoitusmahdollisuuksia. Tehtyjen pistokokeiden ja osaksi arviolaskelmien perusteella voi pääurheilukenttiä käyttävistä urheilijoista laatia seuraavan laskelmataulukon:

Kenttä.	Harjoittelijoita.			
	1935.		1934.	
	Miesp.	Naisp.	Miesp.	Naisp.
Eläintarhan	51,000	1,500	33,000	2,500
Kallion	18,500	4,000	16,000	3,500
Käpylän	5,500	—	5,000	—
Annalan	7,000	—	6,500	—
Väinämöisenkadun	6,000	—	—	—
Haapaniemen	14,000	—	15,000	—
Raviradan alueen	5,000	—	5,000	—
Yhteensä	107,000	5,500	80,500	6,000

Paitsi näitä kenttiä käytettiin Johanneksen kirkon, Kampin ja Kaisaniemen kenttiä erittäin ahkerasti varsinkin koululaispalloluun. Liioittelematta voinee sanoa, että varsinkin touko- ja syyskuussa kaikilla kaupungin kentillä vallitsi suuri tilanahtaus. Kunnollisen harjoituskentän puute eteläisissä kaupunginosissa oli tuntuva, minkä tilanteen auttamiseksi Uunisaaren kohdalla Kaivopuistossa olevalle tasaiselle rantakaistaleelle pystytetyt

sähköpylväät siirrettiin syrjään ja varattiin täten nuorisolle tilapäinen harjoituspaikka. Sepänkadun aukion kenttätöitä pantiin myöskin alulle. Eläintarhan urheilukenttä oli jatkuvasti kaupungin huomattavin yleisurheilun harjoitus- ja kilpailupaikka. Siellä pidettiin v. 1935 kaikkiaan 27 maksullista kilpailua, joita seuraamassa oli yli 50,000 katselijaa. Maksuttomia, s.o. pienempiä seura- ja puulaakikilpailuja, pidettiin kentällä n. 250, saattaen niitä varsinkin sunnuntaiaamuisin yhtäaikaisesti olla useampiakin, ollen tilanahaus tällöin tuntuva, minkä johdosta puulaakimiesten kilpailut ehdottomasti olisi saatava sijoitetuiksi kaupungin muillekin kentille. Eläintarhan maksullista lämminvesisuihkua käytti 6,174 henkilöä. Kallion kentän käyttöä haittasivat jossain määrin korjaustyöt. Siellä pidettiin n. 200 Urheilu propaganda idrott nimisen seuran ja Työväen urheiluliiton jalkapallo-ottelua, joista ensiksi mainittuja kävi seuraamassa usein jopa 3,000—4,000 henkilöä. Kenttä oli varattuna pyöräilijöille keskiviikkoiltaisain ja perjantaiamuisin, ollen iltaharjoituksissa monasti 40—50 pyöräilijää rataa kiertämässä. Naiset käyttivät ahkerasti alueen pesäpallokenttää. Käpylän urheilukentällä tehtiin pienehköjä parannuksia. Siellä pidettiin n. 50 yleisurheilu-, jalka- ja pesäpallokilpailua, m.m. kansainvälinen kilpailu Helsingin ja Tallinnan Nuorten miesten kristillisten yhdistysten kesken. Haapaniemen kenttää käytettiin pääasiallisesti pesäpalloiluun; siellä pidettiin n. 300 maksullista tai maksutonta ottelua. Väinämöisenkadun kenttä taas oli etupäässä jalkapalloilijoiden tyyssija. Siellä pelattiin n. 175 jalkapallo-ottelua, joista 100 Suomen palloliiton Helsingin piirin virallista kilpailuottelua. Annalan kentänkin käyttö osoittaa kasvua. Tällä kentällä pidettiin pieniä yleisurheilukilpailuja sekä n. 40 jalka- ja pesäpallo-ottelua. Hesperian pesäpallokenttä oli vuokrattuna 79 päivänä otteluja varten, joita saattoi olla useampiakin samana päivänä. Helsingin johtavat pesäpalloseurat saivat käyttää kenttää harjoituksiinsa. Kaisaniemen suurella ja pienellä kentällä pelattiin pääasiallisesti pesäpallo-otteluja, joista erikoisesti mainittakoon Urheilu propaganda idrott nimisen seuran järjestämät 50 ottelua, joita seuraamassa oli yli 40,000 katselijaa. Käpylän raviradan tilapäinen jalkapalloiluruohokenttä oli säännöllisesti varattuna useampiakin otteluja varten, joiden lukumäärä nousi yhteensä n. 500:aan. Jalkapalloilijain pääasiallisena kilpailu- ja harjoituspaikkana oli tietysti Pallokenttä, joka edelleen toimi osakeyhtiönä, missä kaupungilla oli huomattava osake-enemmistö. Tällä kentällä pelattiin 86 maksullista ottelua, joita seuraamassa oli n. 82,000 henkilöä. Maksuttomien sarjaottelujen lukumäärä nousi ainakin 300:aan.

Kunnan omistamilla vuokrattavilla verkkopallokentillä pelattiin 2,133 tuntia. Tähän edellisen vuoden käyttöä pienempään käyttöön oli syynä sateinen kesä.

Ratsastajat saivat v. 1935 entistä paremmat harjoitus- ja kilpailupaikat. Laakson ratsukentän töitä nimittäin jatkettiin ja jo syyskuun 14 p:nä voitiin sille järjestää yleiset ratsastuskilpailut.

Melonta- eli kanoottiturheilu osoitti myöskin elpymistä. Merimelojat laajensivat Humalluodoilla olevaa majaansa.

Puheena olevana toimintavuonna ilmeni myöskin entistä suurempaa kävelymatkain ja suunnistautumisen harrastusta.

Kansanpuistot. Kaupungilla oli v. 1935 samat kansanpuistot kuin edellisenäkin vuonna, luvultaan kaikkiaan 13, jos sellaisina pidetään myöskin Hietarannan ja Uunisaaren kansanpuistonluontoisia merikylpylöitä, ja olivat ne perustetut seuraavina vuosina: Korkeasaari v. 1882 (sen eläintarha v. 1889), Seurasaari v. 1889, Tuurholma v. 1906, Mustikkamaa v. 1921, Palo-

saari v. 1925 (yhdistettiin sillalla Korkeasaareen v. 1927), Mustasaari v. 1927, Varsasaari v. 1928, Pihlajasaari v. 1929, Lauttasaari v. 1929, Hietaranta v. 1930, Kivinokka v. 1931, Satamasaari v. 1934 ja Uunisaari v. 1934. Näiden alueiden yhteenlaskettu pinta-ala on n. 210 ha. Kaikkiin kansanpuistoihin oli maksuton pääsy, paitsi Uunisaarelle, joka oli vuokrattuna Helsingin uimaseuralle.

Koska kertomusvuoden kevät oli poikkeuksellisen suotuisa ja kaunis, havaittiin jo toukokuun lopussa rantamilla runsaasti aurinkokylpyjen ottajia ja uintiakin voitiin aikaisin alkaa harjoittaa, mutta heti juhannuksen jälkeen ilmat muuttuivat sateisiksi, kylmiksi ja epävakaisiksi koko varsinaiseksi kesäkaudeksi, vaikuttaen tämä luonnollisesti siihen, että kansanpuistoja ja uimarantoja käyttävän yleisön lukumäärä pieneni. Niinpä Korkeasaarella, Mustikkamaalla, Seura-, Musta-, Lautta- ja Pihlajasaarella kävi säännöllistä liikennettä välittävillä höyrylaivoilla ja moottoriveneillä, meno- ja paluumatkat erikseen laskettuina, yhteensä vain 843,593 henkilöä edellisen vuoden vastaavan määrän oltua 958,124¹⁾. Huomattavin vähennys oli Pihlajasaaren-Lauttasaaren linjalla, käyden mainituilla saarilla v. 1935 höyrylaivoilla ja moottoriveneillä ainoastaan 65,066 henkilöä v:n 1934 vastaavan määrän noustua 87,615:een. Lauttasaaren vartijan vastaanottamien laivalippujen mukaan kävi tällä saarella kesän aikana vain 7,129 aikuista ja 392 lasta, minkä johdosta heräsi oikeutettu kysymys saaren laivaliikenteen supistamisesta, varsinkin arkipäivinä.

Edellä selostetun säännöllisen liikenteen osoittaman kansanpuistojen käytön lisäksi mainittakoon, että Hietarannalla kävi v:n 1935 kesä kautena n. 325,000 henkilöä, joista n. 34,000 käytti toukokuun 30 p:n ja syyskuun 3 p:n välisenä aikana avoinna ollutta alueen pukusuojaa. Kesäkuun 23:s oli rannalla väkiriikkain päivä; silloin siellä oli päivällä n. 12,000 ja illalla kokkoa katselemassa n. 10,000 henkilöä. Seurasaarelle tuli kesä kautena laivateitse n. 10,000 henkilöä, mutta maanteitse saarelle tulleiden lukumäärä pysyi huonosta kesästä huolimatta miltei entisellään eli suunnilleen kymmenkertaisena laivateitse tulleiden lukumäärään verraten. Sunnuntaina heinäkuun 21 p:nä maanteitse saarelle tulleiden lukumäärä esim. ylitti 4,000. Saaressa kesä kautena käyneiden lukumäärän voi siis hyvin arvioida n. 100,000:ksi. Saaren vapaauintipaikka oli ahkerassa käytännössä ja uimalaitoksella kävi kesällä yhteensä 6,500 uijaa, joista naisia oli 2,500. Seurasaaren ulkomuseota käy vuosittain katsomassa monituhantinen yleisöjoukko, jonka viihtyisyyttä saarella myöskin lisäävät Brageyhdistyksen jokaviikkoiset kansantanhuesitykset kesällä ja saarella olevat lukuisat kesyt sorsat ja oravat, joiden jälkimmäisten lukumäärä kertomusvuonna oli n. 60. Talvisin risteilee saaren maastossa lukuisasti hiihteleviä.

Erikoisesti on mainittava ne kaupungin omistamat kansanpuistot, joissa leiriytyminen oli sallittua koko kesän ajan. Niitä olivat Varsasaari, Kivinokka ja Satamasaari. Varsasaarella oli telttoja huonosta kesästä huolimatta keskimäärin 350, nousten niiden lukumäärä juhannuksena, jolloin saarella oli lähes 2,000 henkilöä, 423:een. Yksityisiä veneitä oli tällöin rannassa 185, niistä moottoriveneitä 98 ja loput soutu- tai purjeveneitä. Kivinokalle ilmesivät ensimmäiset teltat jo toukokuun 4 p:nä ja kuukauden lopulla niitä oli

¹⁾ Tarkemmat tiedot kaupungin oman aluksen sekä yksinoikeutettujen yksityisten alusten välittämästä liikenteestä kansanpuistoihin v. 1926—35 on esitettyä Helsingin kaupungin tilastollisessa vuosikirjassa v:lta 1936.

150. Kesäkuun kuluessa niiden lukumäärä nousi 530:een ja heinäkuun 12 p:nä niitä oli ennätysmäärä, kaikkiaan 612, joissa eläi yhteensä n. 2,400 henkilöä. Lauantaisin ja sunnuntaisin pystytettiin näiden vakinaisten telttain lisäksi 25—30 tilapäistelttä. Eräänä lauuantaina alueen henkilökunta laski eri teitä Kivinokalle tulleet seuraavasti: Kyläsaarelta moottoriveneillä 980, 130:llä omalla veneellä 620 ja jalan, linja-autoilla ja polkupyörillä n. 850 henkilöä. Seuraavan sunnuntain vastaavat luvut olivat 2,200, 900 ja 1,900. Kivinokan uuden tien valmistuttua maitse tulevien lukumäärä on suhteellisesti kasvanut. Juhannuksena oli Kivinokalla n. 9,000 henkilöä. Satamasaarella kävi kesän aikana n. 8,000 henkilöä. Huviretkiä saarelle järjestettiin 16 kertaa osallistuen retkiin n. 1,000 matkailijaa. Suurimmillaan ollen nousi telttain kertalukumäärä siellä 115:een. Suurin osa yleisöstä saapui sinne omilla veneillään, joiden suurin yhtäaikainen lukumäärä oli 130. Lauttasaarella oli leiriytyminen sallittua vain sunnuntaiden vastaisina öinä. Eniten telttoja siellä oli yhdellä kertaa juhannuksena, n. 270; muina viikonloppupäivinä niitä oli n. 60—70.

Kangasteltat alkoivat yhä enemmän väistyä pahvimajain tieltä, joiden sallittu suuruus oli n. 2.30 m $\times$ 2.30 m. Niiden poistaminen syksyllä määräämään on tuottanut vaikeuksia, joten näiden saarien määräykseen olisi tässä suhteessa saatava entistä selvemmät säännöt.

Helsinkiiläisillä retkeilykerhoilla oli edelleen hallussaan eräs Degerön alue, jolla oli n. 30 telttaa, ollen leiritoiminta vilkastunut edellisestä kesästä. Keskiviikkoisin ja lauantaisin tehtiin alueelle erikoisia retkiä, joihin otti osaa n. 3,500 henkilöä. Alueella kävi myöskin Suomen opintoretkeilykerhojen maaseutujäseniä sekä 50 henkilöä käsittävä unkarilainen koululaisjoukkue.

Humallahden, Mustikkamaan ja Unisaaren uimalaitoksissa¹⁾ oli v. 1935 kävijöitä yhteensä 117,582 ja uimaoppilaita 1,441, joista 304 suoritti vaaditun uimamaisteri- tai -kandidaattitutkinnon. Uinnin puheena ollen mainittakoon, että kaikilla uimarannoilla oli kauniina päivinä runsaasti väkeä; Korkeasaaren uimalaitoksella kävi 2,300 ja Seurasaaren uimalaitoksella 6,500 henkilöä, joista 2,500 naisia. Uutena järjestettynä uimarantana mainittakoon n. s. Herttoniemen uima-alue, lahden poukamassa oleva pieni hiekkaranta, jonka toisella sivulla on nurmikko ja toisella jyrkkä kallio. Tämä alue siistitettiin ja kallion puoleiselle rannalle rakennettiin lautakäytäviä ja veteen johtavia portaita. Huonosta kesästä huolimatta oli alueen käyttö ahkeraa; rumina päivinä siellä kävi n. 75 ja lämpiminä arkipäivinäkin n. 125, jopa eräänä kauniina sunnuntaina lähes 2,000 kylpijää. Alueella oli erikoinen uimavartija.

Kesän kehnoudesta huolimatta oli siis kansanpuistojen käyttö v. 1935 ilahduttavan vilkasta, nousten juhannuksena suurimpaan määräänsä; lähes 100,000-lukuinen ihmisjoukko vietti aatto- ja juhannuspäivänsä kansanpuistoissa.

Kansanpuistoissa, siirtolapuutarhoissa ja urheilukentillä suoritettujen tavanmukaisten korjausten ja uudistustöiden²⁾ suhteen mainittakoon, että n.s. köyhäinhoidollisilla varatyömäärärahoilla uudistettiin Kivinokan halki kulkeva tie sekä parannettiin Tuurholman rantatietä ja vapautuneiden vankeiden varatöihin myönnettyillä määrärahoilla korjattiin Korkeasaaren ja Seurasaaren teitä sekä suoritettiin puhdistustöitä Unisaarella.

Korkeasaaren kasvihuoneissa ja lavoissa kasvatettuja kukantaimia istutettiin eri saariin seuraavasti: Korkeasaarelle 7,900, Seurasaarelle 1,637,

¹⁾ Ks. lähemmin tämän kert. s. 184*. — ²⁾ S:n Helsingin kaupungin tilasto V.20. 1935.

Mustasaarelle 1,667, Mustikkamaalle 1,733, Pihlajasaarelle 2,312, Tuurholmaan 1,186, Satamasaarelle 225, Hietarannalle 203, Palosaarelle 275, Varsaasaarelle 154 ja Lauttasaarelle 150. Korkeasaaren kasvihuoneissa kasvatettiin yhteensä 19,940 erilaista kukantainta. Kansanpuistojen puutarhuri antoi eri saarten nurmikoiden hoidossa, teiden teossa y.m.

Eläintarha. Korkeasaaren eläintarhan toiminnasta eläintarhan valvoja antoi seuraavat tiedot:

Henkilökunta. Eläintenhoitaja E. Kanervan jouduttua syyskuun alussa sotaväkeen toimi hänen veljensä V. Kanerva sijaisena.

Leijonalinna. Toimintavuoden merkkitapahtumana on mainittava jo parisen vuotta suunnitteilla olleen leijonasuojan eli -linnan valmistuminen. Rakennuskustannukset nousivat 490,826: 90 markkaan. Linna pystytettiin sitä varten alun perin katsotulle paikalle saaren lounaisosaan, itse rakennus, joka käsittää paitsi yhteensä n. 45 m³:n pinta-alaista kolmiosaista karsinatilaa ja katsomokäytävää, pannuhuoneen, koksivarastohuoneen, vartijanhuoneen ja eteistilan, loivasti itään viettävän kallion laelle, ja siihen välittömästi liittyvä, 4.2 m:n korkeisten betonisten sivumuurien sekä alapuolisen n. 6 m:n levyisen vesialtaan ja sen takaisen katsojaparvekkeen rajoittama yhteensä n. 650 m²:n pinta-alainen leijonain oleskelupiha kaakkoon viettävälle aurinkoiselle kallionrinteelle, jota muurit ja alapuolinen metsä suojelevat tuulilta. Syyskuun 6 p:nä laitos oli valmis vastaanottamaan leijonat ja seuraavana päivänä se kaupungin viranomaisten y.m. kutsuvieraiden läsnäollessa vihittiin tarkoitukseensa ja avattiin yleisölle. Lähiviikkoina suoritettiin vielä eräitä täydennystöitä, vesihautaa levennettiin ja muurien reuna sekä rakennuksen katos varustettiin sisäpuolisilla tankoräystäillä lisävarmuudeksi leijonain mahdollisten poistumisyritysten torjumiseksi. Valmistuneen leijonalinnan voi sanoa suunnittelultaan ja arkkitehtuuriltaan olevan tosiajanmukainen ja sel-laisena kestävä vertailun vastaavain ulkolaisten laitosten kanssa. Käytössä saatu kokemus osoittaa linnan tarkoituksemukaiseksi myöskin sijoituksen, eläinten viihtyisyyden, lämmön, valon, tuuletuksen ja mukavan hoitotekniikan kannalta. Linnahan johdettu kesävesijohto varustaa sekä rakennuksen että vesihaudan vedellä; talvisin on käyttövesi kuljetettava paikalle tynnyrillä. Linnasta johtaa viemäriputki mereen. Hyvät valaistuslaitteet sallivat haluttaessa pitää linnaa yleisön nähtävänä pimeänäkin aikana. Keskuslämmityksestä huolehtii Siro-uuni.

Muista uudistöistä ja korjauksista mainittakoon seuraavat: Isosta hirvitarhasta erotettiin alapuolinen nurkkaus rauta-aidalla uudeksi villisikatarhaksi ja varustettiin uusi osasto tiilikattoisella pyöröhirsistä tehdyllä majalla sekä sementistä valetulla kylpyaltaalla. Piisonihärän tallinpuoleinen tarhaosasto jaettiin nuoren naarasyksilön hankintaa silmälläpitäen hirsisellä väliaidalla kahtia pystyttäen tarhan ulko-osan nurkkaan 2-seinäinen syöttökatos. Vesipuhvelin olinpaikan aita vahvistettiin korvaamalla vääntyneitä rautaputkia tangoilla. Ketjuissa pidettävän Rusi-suden piha päällystettiin sementtilaatoilla ja varustettiin uudella ympäräysaidalla. Toisen apinapatsaan ääreinen oleskelutila verhoittiin niinikään sementtilaatoilla. Piisamimyyrähäkki ympäröitiin rautakaiteella. Isomman karhulinna asfalttinen permantopäällys uusittiin, samoin lokkihäkin kattoverkko. Hirvipaviljonki varustettiin tiilikatolla ja kamelitallin avokatos ympäröitiin lautaseinillä muuttaen se siten varsinaiseksi suojaksi. Kaniinitarhaan rakennettiin kaksi uutta pikkumajaa. Maalaustöitä suoritettiin melkoisessa määrässä; m.m. maalattiin vuohi- ja lammastalli ja siihen liittyvän tarhan aita sekä lisäksi hirvi- ja porotarhain

aidat, isomman karhulinnan rautaosat ja ilveshäkki. Viimeksi mainittuun varustettiin myöskin sorapohja ja monien muidenkin häkkien ja tarhain maapohjaa uusittiin soralla. Edellä mainitut työt suoritettiin laitoksen lukuun.

Eläimistö. Vuoden lopussa oli eläintarhassa 134 eri eläinlajia, yhteensä 572 kappaletta, kuten seuraavasta yhdistelmästä ilmenee:

	Kpl.	Eri lajeja.		Kpl.	Eri lajeja.
Imettäväisiä	275	52	Matelijoita	8	4
Lintuja	280	75	Kaloja	9	3
				Yhteensä 572	134

Eläintarhan eläimistö arvioitiin vuoden lopussa 304,565 markan arvoiseksi.

Ostamalla hankittiin eläintarhaan m.m. nuori naaraspuolinen kaksikyttyräinen kameli, uusi ajoporo, kaksi karhunpentua, kolme norppaa, saimiripina, maakotka ja kaksi pikkukiljuhanhea. Erilaista korvausta vastaan saatiin lisäksi neljä hirvenvasikkaa, joista yksi urospuolinen, kolme kurkea ja kolme kolmivarvaslokkia. Lahjaksi saatiin m.m. nuori mäyrä, kaksi mungoa, rusakkojänis, tunturipöllö, lapinpöllö, kaksi korppia ja kaksi brasilialaista maakilpikonaa. Vaihtamalla saatiin Prahan eläintarhalta villisianporsaita, karakullampaita ja metsäkauriita, kaksi paria kutakin, sekä naaraspuolinen saksanhirvi. Tarhassa syntyneistä ja eloon jääneistä eläimistä mainittakoon muflonipassi, viisi kuusipeuraa, 24 frettiä, kaksi puna- ja kuusi hopeakettua, kolme pesukarhua ja kolme kyhmyjoutsenta. Lisääntyneen eläimistön arvo laskettiin 86,290 markaksi.

Vuoden varrella kuolivat m.m. uroskameli Muhamed, vanha saksanhirviuros, norppa, sinikettu, mäyrä, kaksi kalasääskeä, merimetsä, valkoposkihanhi ja suomalainen joutsen sekä vaivaisina tai liikanaisina lopetettiin m.m. nenäkarhu, kaksi hopeakettu-urosta ja kurki. Vaihdoissa luovutettiin Prahan eläintarhalle m.m. kaksi norppaa, kaksi siipioravaa, neljä kurkea, maakotka ja kolme kolmivarvaslokkia. Erinäisiä pesukarhuja, frettejä y.m. pienehköjä eläimiä myytiin, nuori kyhmyjoutsen karkasi ja kahdeksan kuusipeuraa luovutettiin kiinteistölautakunnan päätöksen nojalla luonnustus-tarkoituksiin, niistä puolet Tammelan pitäjässä olevaan Saaren kartanoon ja puolet Vanajan pitäjässä olevan Parkun tilan maille. Poistettujen eläinten arvo laskettiin 61,785 markaksi.

Eläintarhan huvitukset supistuivat kertomusvuonna ratsastuskelpoisten kamelien puutteessa lasten ajeluihin ja ratsastuksiin aasilla sekä porolla ajoon talvella, mitä viimeksi mainittua kuitenkin sopivan kelin puute rajoitti. Aasilla ajon nettotulot nousivat 4,686: 50 markkaan ja porolla ajon 689: 30 markkaan, taksan ollessa ennallaan, aasilla ajelusta 1 markan lasta ja kierrosta kohden ja ratsastuksesta 2 markkaa kierrosta kohden sekä porolla ajosta 3 markkaa ajokierrokselta yhdeltä hengeltä ja 4 markkaa yhteisesti kahdelta.

Leijonalinnan pääsymaksuja kertyi, maksun ollessa 2 markkaa aikuisilta ja 1 markan lapsilta ja sotilailta retkikuntain maksaessa puolet, vuoden loppuun mennessä 34,202 markkaa, mikä tulos, katsoen laitoksen valmistumiseen edellytettyä paljon myöhäisempänä ajankohtana, suuresti ylitti toiveet.

Korkeasaaren opas, jonka julkaisu-oikeuden kiinteistölautakunta entiseen tapaan korvauksetta luovutti eläintarhan valvojalle ja toimittaja L. Saariaholle, ilmestyi uutena 6,000 suomenkielistä ja 1,500 ruotsinkielistä kappaletta käsittävänä painoksena. Sitä pidettiin kesäkauden aikana kaupan saaren tulolaiturin ääressä 2 markan hintaan.

Siirtolapuutarhat. Siirtolapuutarhoja¹⁾ oli v. 1935 samat neljä kuin edellisenäkin vuonna, nimittäin Ruskeasuolla, Kumpulassa, Vallilassa ja Herttoniemessä olevat. Syksyllä 1935 aloitettiin kaupungin viidennen eli Talin siirtolapuutarhan perustamistyöt. Sen pinta-ala on 15.5 ha ja viljelyspinta-ala n. 8.2 ha ja sinne paalutettiin 241 palstaa, joiden suuruus vaihtelee 350:stä 500 m²:iin. Kaikissa siirtolapuutarhoissa suoritettiin toimintavuonna tavanmukaisia korjaus- ja rakennustöitä.

Syksyllä järjestettiin Kumpulan siirtolapuutarhaan puutarhanäyttely, jossa oli näytteillä n. 200 viljelijäin omilta palstoilta kerättyä erinimistä kasvilaatua. Tämä, kuten muutkin siirtolapuutarhanäyttelyt ei kilpailumielessä vaan opetustarkoituksessa järjestetty näyttely, herätti ilmeistä mielenkiintoa, sillä varsinaisen siirtolapuutarhaväen lisäksi kävi näyttelyssä paljon muuta yleisöä, m.m. 30 eri kansakoululuokkaa.

Kesäisen neuvontatyön lisäksi puutarhoissa saivat viljelijät talvisaikaankin neuvoja puutarhanhoidon eri aloilta havainto-opetuksen ja esitelmien muodossa n.s. kerhoiltoina, joita pidettiin kotitalouslautakunnan huoneistossa joka toinen lauantai. Huoneisto oli siirtolapuutarhayhdistysten vapaasti käytettävissä.

V. 1935 puutarhakonsulentit laativat 7 siirtolapuutarhapalstapiirustusta, 6 omakotipuutarhapiirustusta ja 18 kaupunkitalojen pihamaapiirustusta. Siirtolapuutarhamajapiirustuksia myytiin kaikkiaan 14 kappaletta.

Puutarhaneuvontaa harjoitettiin myöskin Käpylän, Kumpulan ja Toukolan omakotialueilla sekä niillä kaupungin pihamailla, joille laadittiin puutarhapiirustukset.

¹⁾ Ks. lähemmin kansanpuisto-osaston aikaisempia vuosikertomuksia ja Helsingin kaupungin tilastollista vuosikirjaa.